

U3 Het ontstaan van de functie onderwijsassistent

1 Inleiding

Dit thema gaat over het ontstaan van de functie onderwijsassistent. Die functie heeft namelijk niet altijd bestaan. Toen jij op de basisschool zat, was er mogelijk nog geen onderwijsassistent aanwezig.

In dit thema komen aan de orde:

- 2 maatschappelijke ontwikkelingen
- 3 eerste invulling van de functie
- 4 voor- en nadelen van functie in ontwikkeling

1

Dit thema heeft geen tips voor de praktijk omdat het de geschiedenis van je eigen beroep betreft. Het is dus al gebeurd.

2 Maatschappelijke ontwikkelingen

De functie onderwijsassistent is het gevolg van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen.

Ontwikkelingen die geleid hebben tot de functie onderwijsassistent:

- demografische ontwikkeling
- onderwijskundige ontwikkeling
- onderwijsorganisatorische ontwikkeling
- politieke ontwikkeling

2

2.1 Demografische ontwikkeling

Om te beginnen heeft de bevolkingsgroei een rol gespeeld. Dat is een demografische ontwikkeling. In de laatste decennia van de twintigste eeuw groeide de bevolking van ons land. Bevolkingsgroei is het eerst te voelen in de onderbouw. Daar komen de leerlingen immers de school binnen. De groepen werden steeds groter. Dat had tot gevolg dat de werkdruk voor de leraren groter werd. Leraren merkten dat ze assistentie nodig hadden. Lange tijd hebben moeders dat gedaan maar een structurele oplossing was hard nodig.

2.2 Onderwijskundige ontwikkeling

In de jaren negentig kwam uit onderwijskundig onderzoek in Amerika naar voren dat kleinere groepen het onderwijs veel effectiever maken. Met name in de groepen 1 tot en met 4 van het basisonderwijs zou dit enorme verschillen in de leerresultaten opleveren. De overheid maakte geld vrij. Scholen mochten kiezen of ze dat geld gebruikten voor klas-senverkleining óf voor meer handen in de klas. Veel scholen kozen voor meer handen in de klas. Een van de manieren om deze verandering organisatorisch door te voeren, was het creëren van het beroep onderwijsassistent. Er was wel al langer zoiets bekend als een assistent van de leraar, maar dat was niet veel meer dan een hulpje in de klas. Nu werd het een serieus beroep.

2.3 Onderwijsorganisatorische ontwikkeling

Mensen die in het onderwijs werken, hebben ambities. Ze willen dat het zo goed mogelijk met de leerlingen gaat, en daar werken ze hard voor. Maar binnen het onderwijs bestaat weinig mogelijkheid om 'op te klimmen'. Tot voor kort kon je, als je hogerop wilde, alleen directeur worden. Inmiddels bestaan er ook andere functies op een school, zoals decaan op het voortgezet onderwijs, mentor, of coördinator voor een specifiek gebied bijvoorbeeld taal.

Die behoefte om onderwijsfuncties te differentiëren wordt steeds sterker. De maatschappij wil dat gewoon. En onderwijs is van iedereen, iedere burger heeft een mening over onderwijs. Dat is logisch, want iedereen heeft onderwijs gehad. Het maatschappelijk klimaat werkt dus mee.

De behoefte om de groepen in het basisonderwijs te verkleinen, heeft zoals gezegd op veel plaatsen geleid tot het aanstellen van een onderwijsassistent. En die nieuwe functie leidt weer tot meer functiedifferentiatie. Want het werk dat jij gaat doen, werd voorheen door de leraar zelf gedaan. De leraar beperkt zich nu tot de meer verantwoordelijke aspecten van het werk. Het leerprogramma bedenken, coördineren van het werk, en dergelijke. Leraren kunnen de ruimte die ontstaat, gebruiken door zich na te scholen en te specialiseren. Specialisaties kunnen weer leiden tot een verschil in salarisschaal.

De functiedifferentiatie is nog lang niet afgerond en is ook niet meer beperkt tot het basisonderwijs. Waar differentiatie is, ontstaat de mogelijkheid om op te klimmen. Eén belangrijk aspect van functiedifferentiatie is dan ook het feit dat je als onderwijsassistent niveau 4, kunt doorstromen naar de Pabo.

2.4 Politieke ontwikkeling

Los van deze ontwikkelingen maar wel min of meer gelijktijdig, heeft de overheid in de late twintigste eeuw het project Weer samen Naar School in gang gezet. De afkorting is: WSNS. Dit is een politiek initiatief geweest. WSNS gaat over leerlingen met leer- of gedragsproblemen. Er bleken steeds meer leerlingen te zijn die tijdelijk niet meer konden functioneren op de reguliere basisschool. Die leerlingen hebben extra ondersteuning nodig. Voor deze leerlingen zijn er scholen voor speciaal basisonderwijs. Let op! Niet speciaal onderwijs maar speciaal *basisonderwijs*. Dat is iets anders. Het heeft niets met speciaal onderwijs te maken, want dat is voor leerlingen met een handicap.

Die scholen voor speciaal basisonderwijs, heten LOM, voor leer- en opvoedingsmoeilikheden. Een MLK, voor moeilijk lerende kinderen. Samen worden ze dus scholen voor speciaal basisonderwijs genoemd, SBO. De overheid, de voornaamste geldschieter van het onderwijs, wil echter dat het aantal leerlingen dat naar het speciaal basisonderwijs gaat, vermindert. Leerproblemen moeten zo veel mogelijk binnen de basisschool opgelost worden, zodat de leerlingen weer met elkaar naar school gaan. Weer Samen Naar School dus.

Als LOM-leerlingen en MLK-leerlingen binnen het regulier onderwijs blijven, betekent dat wel een verzwaring van de taak van de leraar. Extra handen in de klas zijn dan ook steeds meer noodzakelijk.

Het politieke initiatief van de overheid leidt dus tot een grotere behoefte aan onderwijsassistenten.

Ook in het voortgezet onderwijs is WSNS ingevoerd. Leerlingen met ernstige problemen kunnen daar terecht in het praktijkonderwijs. Ze worden daar niet opgeleid tot een diploma maar ze leren werken in een specifieke, concrete werkplek. Daar gaan ze werken als de school is afgerond.

3 Eerste invulling van de functie

Enkele maatschappelijke ontwikkelingen hebben dus geleid tot het ontstaan van de functie onderwijsassistent. De invulling van deze functie, het takenpakket, stelde in het begin nog niet veel voor. Er was nog weinig nagedacht over het belang van een onderwijsassistent voor het onderwijs.

De onderwijsassistent deed aanvankelijk dingen als materiaal klaarzetten of -leggen, zoals ballen en kegels. Of schriften uitdelen. Je kon nog niet spreken van een echt vak. De inhoud van het beroep is door de jaren heen grondig veranderd. Het feit dat je een opleiding volgt om onderwijsassistent te kunnen worden, bewijst dat er inmiddels is nagedacht over taken, de inhoud van het beroep en het ontwikkelen van maatstaven waaraan de beroepsbeoefenaar moet voldoen. Onderwijsassistent is een volwassen beroep geworden.

Het kan zijn dat je op een reguliere school stage gaat lopen of op een speciale school. Het speciaal onderwijs is voor leerlingen met een handicap, een langdurige ziekte of een psychiatrische stoornis. Iedere onderwijssoort heeft zijn eigen takenpakket en zelfs een eigen functiebenaming. In het reguliere onderwijs spreken we van een onderwijsassistent, in het speciaal onderwijs van een klassenassistent. Voor beide werksoorten is er een niveau 3 en 4.

Om het ingewikkeld te maken: het speciaal basisonderwijs, LOM en MLK, hoort bij het basisonderwijs. Ze vallen beide onder de Wet Primair Onderwijs, de WPO. We spreken daarom op het SBO ook van onderwijsassistent.

Hierna volgt globale informatie over de invulling van de functie. Meer concrete en gedetailleerde informatie over allerlei werkzaamheden in de praktijk, vind je in een ander thema over de functie onderwijsassistent.

**Invulling van de functie
onderwijsassistent:**

- onderwijsassistent: regulier onderwijs en speciaal basisonderwijs, niveau 3 en 4
- klassenassistent: speciaal onderwijs, niveau 3 en 4
- bevoegdheden
- salaris

3

3.1 Onderwijsassistent niveau 3 en 4

Onderwijsassistenten niveau 3: je taken zijn voornamelijk verzorgend en pedagogisch. Je zet materiaal klaar, helpt leerlingen met eten, aan- en uitkleden. Je helpt bij medicijngebruik of therapeutische oefeningen. Je kunt eventueel ingezet worden voor eenvoudige routinematige onderwijsinhoudelijke taken. Als je ook onderwijsinhoudelijk werk te doen krijgt, werk je op niveau 4, als je alleen verzorgende taken uitvoert, werk je op niveau 3. .

Als onderwijsassistent niveau 4 ondersteun je de leraar. Je werkt onder verantwoordelijkheid van de leraar en je verricht, zoals de minister het formuleert, 'eenvoudige, routinematige onderwijsinhoudelijke taken'. Ook begeleidt je leerlingen bij het verwerven van vaardigheden. Bij jonge kinderen kun je daarbij denken aan dingen als veters strikken, jas dichtritsen, opruimen en dergelijke. Bij oudere leerlingen kan daar bijkomen het hanteren van apparatuur en dergelijke. Ook kun je kleine groepjes met langzame of juist snelle leerlingen ondersteunen. Je draagt eraan bij dat leerlingen sociale vaardigheden aanleren zoals luisteren, samenwerken of vragen stellen. Ook ondersteun je de leerlingen in het ontwikkelen van leerstrategieën en aanpakgedrag. Ten slotte help je lesmateriaal te ontwikkelen voor projecten of andere bijzondere situaties zoals de Sinterklaas- of kerstperiode.

3.2 Klassenassistent

In het speciaal onderwijs spreken we over klassenassistenten. Ook een klassenassistent staat onder de verantwoordelijkheid van de leraar. Sinds 1 augustus 1997 zijn er ook voor klassenassistenten twee functieniveaus, niveau 3 en 4. Klassenassistenten niveau 3 vervullen vooral verzorgende taken, en geen onderwijsinhoudelijke taken. Klassenassistenten niveau 4 verrichten net als de onderwijsassistent naast verzorgende ook eenvoudige, routinematige onderwijsinhoudelijke taken. Je begeleidt bijvoorbeeld leerlingen, individueel of in kleine groepjes. De functie van klassenassistent niveau 4 is inwisselbaar met de functie van onderwijsassistent. Dus je kunt ook aan de slag als onderwijsassistent en andersom. Het verschil tussen niveau 3 en 4 ligt in de complexiteit van taken.

3.3 Bevoegdheden

Voor klassenassistenten en onderwijsassistenten worden officieel nog steeds geen bevoegdheidseisen gesteld. Dat betekent dat je theoretisch ook zonder diploma aan het werk kunt.

Wel wordt een Verklaring omtrent het gedrag vereist. Dat is een verklaring die je in je gemeente haalt, die verklaart dat je geen strafblad hebt. En dat betekent weer dat je geen veroordeling hebt gehad, de laatste vier jaar.

Al is er geen bevoegdheidseis, toch is deze opleiding op MBO-niveau samengesteld. Zodat het onderwijs zeker weet dat je verstand hebt van je werk.

Met deze opleiding kun je straks op een aantal plaatsen gaan werken:

- het reguliere primair of voortgezet onderwijs ofwel afgekort RO, PO en VO
- het speciaal basisonderwijs ofwel SBO, dat bestaat uit LOM/ en MLK
- het speciaal (eventueel voortgezet) onderwijs, voor leerlingen met een handicap die tot een belemmering leidt om onderwijs te volgen, SO en VSO

3.4 Je salaris

Als je niveau 3 hebt, geldt salarisschaal 3. Onderwijsassistenten niveau 4 komen in schaal 4. Voor je tweëntwintig bent, val je in de leeftijdsschalen. Die zijn een stuk lager dan wat je later krijgt. Zodra je 22 jaar bent, kom je in de normale salarisschaal terecht. Ieder jaar dat je gewerkt hebt, gaat je salaris omhoog, totdat je aan een maximum komt dat voor ieder beroep vastgesteld wordt.

De bedragen hieronder gelden voor 2005. Elk jaar gaan de bedragen iets omhoog, maar dat is de laatste jaren zo weinig geweest dat deze bedragen toch een behoorlijke indicatie opleveren.

	Onderwijsassistent of Klassenassistent niveau 4	Onderwijsassistent of Klassenassistent niveau 3
Schaal	4	3
Minimum	€ 1379	€ 1352
Maximum	€ 1969	€ 1871

Deze bedragen zijn natuurlijk wel bruto. Er gaat ruwweg een derde vanaf aan belastingen.

4 De voor- en nadelen van een functie in ontwikkeling

Het beroep is nog sterk in ontwikkeling. Een beroep dat nog in ontwikkeling is, heeft voor- en nadelen. Het is goed om die te kennen, dan kom je niet voor verrassingen te staan.

4.1 De voordelen

De voordelen

- je bent pionier
- je bent nard nodig
- je geeft zelf vorm aan ontwikkelingen in het beroep
- mede daardoor is het werk afwisselend
- persoonlijke ontplooiingsmogelijkheden zijn groot
- je levert bijdrage aan de ontwikkeling van leerlingen

Er zijn maar weinig beroepen die nog zo veel ruimte voor ontwikkeling in zich bergen als het beroep onderwijsassistent. De opleiding bestaat nog maar kort. Er is nog veel bereidwilligheid tot vernieuwing en verbetering. Als je dat vergelijkt met bestaande beroepen, dan zie je dat die veel meer last hebben van het verleden. ‘We hebben het altijd zo gedaan dus waarom zouden we het nu anders gaan doen’. De laatste jaren is er ook weer een grote beweging gaande die uitloopt op competentiegericht leren, wat jij nu doet.

De opleiding en het beroep worden steeds meer serieus genomen. In het overleg met de overheid wordt nu de onderwijsassistent ook vertegenwoordigd.

4.2 De nadelen

De nadelen

- veel is nog onduidelijk
- kans dat je afglijdt naar manuje-van-alles
- onduidelijkheid over taakafbakening
- van groep naar groep gestuurd worden
- beperkte verantwoordelijkheden
- de macht van gewoontes

Een leraar is lang gewend geweest de koning in zijn eigen koninkrijkje te zijn. Het is begrijpelijk dat een tweede volwassene in de klas soms onwennigheden oplevert. Onduidelijkheid in de taakafbakening is daar een voorbeeld van. Duidelijkheid hierin kan enorm helpen. Beide partijen weten waar ze aan toe zijn, als duidelijk is wat jij wel doet en wat niet. Bestaande gewoontes zullen langzaam plaats maken voor andere.

Het blijkt dat scholen die stagiaires hebben, wel tevreden over hen zijn. Toch stellen ze de student, als de studie is afgerond, niet aan. Ze kiezen liever voor een leraar of nemen een onderwijsassistent aan die geen opleiding heeft, bijvoorbeeld een hulpouder. En als een school een onderwijsassistent aanstelt, is het meestal iemand die door wil gaan naar de Pabo. Maar het beroep onderwijsassistent is een zelfstandig beroep. Niet iedere MBO-student kan of wil het hoger beroepsonderwijs aan.

Kort samengevat kunnen we stellen dat de markt van vraag en aanbod nog niet goed op elkaar is afgestemd. Waarschijnlijk is ook dit een kwestie van tijd.

Een ander nadeel van de functie is dat je soms terecht komt in de positie van 'hulpje'. En dat is natuurlijk niet de bedoeling. Je staat wel onder verantwoordelijkheid van de leraar, maar dat betekent niet dat de leraar jou karweitjes kan laten opknappen die hij zelf niet wil doen. Het is heel normaal dat jij de kopieën maakt voor een les. Maar als jij altijd de kopieën moet maken, kan dat vervelend aanvoelen. Het is ook normaal dat je helpt met de vloer vegen maar als jij elke dag staat te vegen terwijl de leraar werk nakijkt, kan dat ook vervelend aanvoelen.

Toch komt dat voor. Mogelijk vind jij zulke taken juist wel prettig. Dan is er niets aan de hand. Als je het niet prettig zou vinden, is het verstandig om tijdens je sollicitatie je takenpakket te bespreken.

Als je de voor- en nadelen bekijkt, zie je dat je aanwezigheid in de school zeer gewenst is en tegelijk mogelijk voor onduidelijkheden zorgt. *Overleg* is in jouw beroep daarom het sleutelwoord. Je werkt nauw samen met de leraar of met een team van leraren. Mocht je het gevoel hebben dat je taken niet duidelijk zijn, bespreek dat dan. Jullie zullen beiden baat hebben bij een open communicatie.